

ÖĞRETMEN ADAYLARININ BİLİMSEL ARAŞTIRMA SÜRECİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

(Eğitim Bilimleri Bölümü Örneği)¹

Adnan KÜÇÜKOĞLU**

Adnan TAŞGIN***

Nilay ÇELİK***

Özet

Bu araştırmada öğretmen adaylarının bilimsel araştırma sürecine ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2010-2011 öğretim yılında Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı'nda öğrenim gören dördüncü sınıf öğrencileri –öğretmen adayları- (50) oluşturmaktadır. Nitel bir araştırma ürünü olan bu çalışmanın verileri yarı yapılandırılmış ve yönlendirici olmayan görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda bilimsel araştırma sürecine ilişkin kavramların öğretmen adayları tarafından tam ve doğru olarak algılanamadığı, öğretmen adaylarının öğretmenlerin araştırma yapmalarının gerekli olduğunu düşünmedikleri, buna karşın bilimsel araştırmaların meslek hayatlarında işlerine yarayacağını düşündükleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bilimsel Araştırma, Öğretmen Adayları, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık.

AN INVESTIGATION OF PROSPECTIVE TEACHERS' PERCEPTIONS TOWARD SCIENTIFIC RESEARCH PROCESS

(The Case Of Educational Science Department)

Abstract

In this study, it is aimed to examine the candidate teachers' opinions regarding the process of scientific research. 50 students enrolled in 2010-2011 academic year at Atatürk University Kazım Karabekir Faculty of Education,

¹ Bu çalışma, 22-25 Haziran 2011 tarihinde "3rd International Conference on Educational Sciences"ta sunulan bildiri geliştirilerek hazırlanmıştır.

** Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, e-posta: adnank@atauni.edu.tr

*** Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi

Department of Psychological Counseling and Guidance in the fourth grade constituted the study group of the research. Research data were collected through semi-structured and non-leading interview technique. As a result of research, it is determined that the candidate teachers think that the concepts related to the process of scientific research could not be perceived completely and correctly by them, the teachers don't value the necessity of conducting research, but they believe that the scientific research methodology will be useful in their professional lives.

Key Words: Scientific Research, Candidate Teachers, Psychological Counseling and Guidance

GİRİŞ

Geçmişten günümüze insanların ihtiyaçlarının gittikçe karmaşık bir hâl alması ve gelişen teknoloji ile bilim dallarının çoğalması gibi etkenlerden dolayı araştırmaya olan ihtiyacın arttığı söylenebilir. Bu araştırma ihtiyacı ise bireylerin hissettikleri güçlüklerle karşılaşmaları sonucu başlamaktadır. Bu anlamda araştırmanın, temelde, arama, öğrenme, bilinmeyenini bilinir kılma, karanlığa ışık tutma, kısaca bir aydınlanma süreci olduğu söylenebilir (Karasar, 2009: 22).

Alan yazın incelendiğinde, araştırma ve bilimsel araştırma kavramlarına ilişkin farklı tanımlara rastlanmaktadır. Simon ve Burstein (1985) araştırmayı, kendi başına bağımsız olarak araştırma yapabilmeyi ve başkalarının araştırmalarını eleştirebilmeyi gerektiren bir deneyim olarak ifade ederlerken (akt. Balcı, 2009:1), Özdamar (2003: 16) ise bilimsel yöntemlere göre yürütülen planlı ve programlı, akademik bir çalışma şeklinde ifade etmektedir. Bilimsel araştırmayı Shavelson ve Towne (2002: 2), eğitim, ekonomi, fizik, moleküler biyoloji vb. gibi tüm alanlarda metod, bulgular ve teoriler arasında sürekli devam eden karşılıklı etkileşimin kurulduğu ve test edilebilir model veya teorilerin anlaşılmasını sağlayan bir süreç olarak tanımlarken, Uzbay (2006: 20), bilim insanının bilimsel yöntemleri kullanarak belli bir sorunun çözümüne yanıt arama süreci olarak, Üstdal, Vullaume, Gülbahar ve Gülbahar (2004) öğrenilmesi gerekli görülen bir konunun probleme dönüştürülmesi ve cevabın bulunmaya çalışılması ve ortaya çıkarılan cevabın duyurulmak üzere yayımlanması olarak (akt. Taşdemir ve Taşdemir, 2011: 345), Ekiz (2009: 3) ise sosyal ve fiziksel fenomenler hakkında bilimsel bilgi elde etmek için sistematik, planlı ve bazen de kontrollü olarak yapılan bir çalışma olarak tanımlamaktadır. Yapılan tanımlar incelendiğinde bilimsel araştırmanın belli aşamalardan oluşan, planlı ve sistematik bir süreç olduğu görülmektedir.

Bilimsel araştırmanın amacını Özsevgeç (2008: 235), olayların tanımlanması, sınıflanması, ilişkilerin bulunması, anlaşılması ve açıklanması, önceden tahmin edilmesi, kontrolü, ilişkilerin içindeki sebeplerin incelenmesi, yeni bilgilerin elde edilmesi ve tutarlı sonuçlara ulaşılması olarak ifade etmiştir. Kaptan (1998: 23) ise, doğal koşulları ve olayları açıklayabilmek,

yordayabilmek ve kontrol altına alabilmek şeklinde belirtirken, Ekiz (2009: 7) de bir araştırma sürecinin olayların incelenmesi ve olaylara ilişkin bilgilerin analizi, değerlendirilmesi, yorumlanması ve sonucun rapor edilerek duyurulması basamaklarını içerdiğini belirtmişlerdir. Amacına uygun olarak yapılan bilimsel araştırmaların, olaylara daha objektif sonuçlarla etkili ve kalıcı çözüm önerileri getireceği söylenebilir.

Bilginin sorgulanmasında önemli bir yer tutan araştırmanın (Azar, 2008: 24) eğitim açısından önemi de büyüktür. Eğitim kalitesinin araştırmalar ile daha nitelikli hâle geleceği bilinmektedir. Eğitim sistemlerinin temel amaçlarından biri de; bilgiyi üreten, ürettiği bilgiyi paylaşabilen, araştırmacı, bilimsel tutum ve davranışlara sahip bireylerin yetiştirilmesidir (Ünal ve Ada, 2007: 140–141). Genç nesillere araştırma-inceleme, problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerini kazandırmakla yükümlü olan öğretmenlerin öncelikle kendilerinin bu beceri ve yeterliklere sahip olmaları da büyük bir önem taşımaktadır (Saracaloğlu, 2008: 181).

Öğretmenlerin kendilerinden beklenen yeterliklere sahip olmaları, bu yeterliklere uygun bir şekilde araştırmacı kimliğine bürünmeleri ve mevcut eğitim araştırmalarını kullanmalarının mesleki bilgi, beceri ve deneyimlerine olumlu yönde katkı sağlayacağı bilinmektedir (Çepni ve Küçük, 2002, akt. Çepni, Küçük ve Gökdere, 2002: 1234).

Araştırma süreci içerisinde yer alan öğretmenlerin kendilerini karşılaştıkları problemlerin üstesinden gelen etkili bir öğretmen olarak tanımladıkları ve mesleki açıdan kendilerini daha yeterli buldukları söylenebilir. Ayrıca araştırmacı öğretmenlerin mesleklerine olan tutumlarının da olumlu olduğu gözlenmiştir (Atay, 2003: 52). Öğretmenlerin **araştırmacı öğretmen** rolüne sahip olması (Newman, 1997; akt. Saracaloğlu, Varol ve Ercan 2005; Cohen, Manion & Morrison, 2000; Çepni ve Akdeniz, 1996; Hamacheck, 1975; Küçüköğlü ve Kaya, 2007; Smith & Lusteran, 1979), bulunduğu şartları belirleyip buna uygun eğitim-öğretimi sağlamasına, gönderilen mesajın mümkün olduğu kadar istenilen şekilde algılanmasına ve çalıştığı ortamı dikkate alarak etkili bir uygulama yapmasına yardımcı olacaktır (Çepni ve Akdeniz, 1996: 222). Ayrıca araştırma yöntemleri dersi ile istatistik ve ölçme-değerlendirme dersleri alan öğrencilerin araştırma yeterliklerinin daha yüksek olduğuna yönelik araştırma sonuçları da literatürde yer almaktadır (Piburn, 1992; Büyüköztürk, 1996; Saracaloğlu, Varol ve Ercan, 2005; akt. Saracaloğlu, 2008: 182).

Öğretmen yetiştirmede adaylara bilimsel araştırma becerisi kazandırmaya yönelik olarak öğretim programlarına göre “Bilimsel Araştırma Yöntemleri”, “Araştırma Projesi I,II” ve “Alan Eğitiminde Araştırma Projesi” derslerinden bir ya da bir kaçısı verilmektedir. Öğretmen eğitimi programlarında bilimsel araştırma eğitiminin yoğun olarak ele alındığı program eğitim bilimleri çatısı altında yer alan Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı’dır. Bu programdan mezun olan öğretmen adayları çalışma hayatına "rehber öğretmen" unvanıyla atandıkları için bu çalışmada da ilgili öğretmen adayları

için “*rehber öğretmen*” unvanı tercih edilmiştir. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık anabilim dalı öğrencileri dört yıllık lisans eğitimi sürecinde seçmeli dersler dışında sırasıyla “Kaynak Tarama ve Rapor Hazırlama (2 Kredi)”, “İstatistik I (3 Kredi)”, “Test Dışı Teknikler (3 Kredi)”, “İstatistik II (3 Kredi)”, “Psikolojik Testler (4 Kredi)” ve “Bilimsel Araştırma Yöntemleri (2 Kredi)” derslerinden oluşan 17 kredilik teorik ve uygulamalı araştırma içerikli dersler almaktadırlar. Bu durum, “Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı öğrencilerinin meslekleriyle ilgili yeterlikleri kazanmalarının hedeflenmesi” olarak açıklansa da temelde onlara hizmet öncesinde bilimsel araştırma zihniyeti kazandırarak araştırma sürecini yönetebilecek bir “araştırmacı öğretmen” kimliğinin oluşturulmasına hizmet etmektedir. Bu açıdan rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanındaki öğretmen adaylarının araştırmacı öğretmen kimliği kazanmalarının öneminden hareketle, rehber öğretmen adaylarının araştırmaya yönelik görüşlerinin incelenmesinin gerekli olduğu düşünülmüştür.

Bu araştırma Eğitim Fakültesi bünyesinde bulunan anabilim dalları içerisinde 17 kredi ile araştırmaya yönelik en fazla ders alan Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı son sınıf öğrencilerinin bilimsel araştırma sürecine ilişkin görüşlerini ve bilimsel araştırmadan yararlanma biçimlerini tespit ederek eğitim fakültelerinde sürdürülen bilimsel araştırma eğitiminin amaçlarına hizmet etme düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışmada öğretmen adaylarının bilimsel araştırmaya ilişkin görüşlerini derinlemesine incelemek ve kendi ifadeleriyle açıklamalarını sağlamak amacıyla nitel araştırma çerçevesinde yarı yapılandırılmış ve yönlendirici olmayan görüşme tekniği kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmada bir evren tanımı yapılarak buradan bir örneklem alma yoluna gidilmemiştir. Eğitim Fakültesi bünyesinde bulunan öğretmen adaylarından araştırmaya yönelik en fazla ders alan (17 Kredi) anabilim dalı çalışma grubunu oluşturulmasında referans noktası olmuştur. Çalışma grubunu, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı’nda öğrenim gören 50 son sınıf öğrencisi oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı, Gitlin, Barlow, Burbank, Kauchak ve Stevens (1999) ile Çepni ve Küçük (2002) tarafından yapılan çalışmalarda kullanılan mülakat sorularından faydalanılarak hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme formunun iç geçerliğini sağlamak amacıyla uzman görüşü

alınmış ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Görüşme formundaki soruların anlaşılabilirliği, 30 öğretmen adayına uygulanarak kontrol edilmiştir. Uygulama sonucunda son şekli verilen görüşme formu 9 açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Veriler gönüllü olan öğretmen adaylarından izin alınarak ve ses kayıt cihazı kullanılarak toplanmıştır. Her bir görüşme yaklaşık 20 dakika sürmüştür.

Verilerin analizi

Araştırmada elde edilen veriler her öğrenci için ayrı olarak bilgisayar ortamına aktarılıp içerik analizine tabi tutulmuştur.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının Bilimsel Araştırmanın Anlamına İlişkin Tanımlamaları

İfadeler	f	%
Bilimsel yöntemler kullanılarak problem cümlesinin sonuca ulaştırıldığı süreçtir.	19	38
Herhangi bir durumun doğruluğunu kanıtlamak için deney ve gözlem yaparak bir sonuç ve kanıya varma, denencelerin kontrollü bir şekilde incelenmesidir.	8	16
Bilim insanı yetiştirmeye ve insanları aydınlatmak için bilim adamlarının tarafından yapılan eylemlere denir.	7	14
Deney yöntemi ile yapılan, dogmatik olmayan, deney ve kontrol grubunun bulunduğu araştırmalardır.	5	10
Herhangi bir konu alanında belirli ölçekler kullanılarak yapılan ve sonuçları objektif olan sebep sonuç analizidir.	5	10
Nesnel, sayısal verilere dayanarak ilişki belirlemeye yönelik yapılan raporlaştırılmış verilerdir.	3	6
Bilimsel araştırma, sonuçları herkes tarafından kabullenilen, test edilen hipotezlerdir.	2	4
Bilimsel araştırma bilgiye ulaşmak için yapılan sistemli çalışmalar bütünüdür.	1	2
Toplam	50	100

Tablo 1’de, öğretmen adaylarının bilimsel araştırmanın tanımına ilişkin görüşleri incelendiğinde, büyük çoğunluğunun (%38) bir problem cümlesinin bilimsel yöntemler kullanılarak sonuca ulaştırıldığı bir süreç olarak ifade ettikleri görülmektedir. Rehber öğretmen adaylarının bilimsel araştırmaya ilişkin detaylı bir tanımlama yapamadıkları saptanmıştır. Ayrıca öğretmen adaylarının bilimsel araştırmaya ilişkin tanımlamalarında ölçeklerin kullanıldığı, sayısal verilere dayandığı ve deney-kontrol gruplarının bulunduğu araştırmalar şeklindeki ifadeleri de bilimsel araştırma kavramının doğru bir biçimde algılanamadığına işaret etmektedir. Bu sonuç, rehber öğretmen

adaylarının bilimsel araştırmaya ilişkin derslerde daha çok nicel uygulamalarla karşılaştıkları hakkında ipuçları vermektedir.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarına Göre Bilimsel Araştırmanın Amaçları

İfadeler	f	%
Genel, geçer yargılara varmak, evrensel bilgilere ulaşmak ve bilginin doğruluğunu ispatlamak için yapılır.	14	28
Topluma katkı sağlamak amacıyla yapılır.	12	24
Herhangi bir konunun bilimsel veriler doğrultusunda delillerini de ortaya koyarak sonuca varma işidir.	10	20
Bilimi daha ileriye götürme amacı güder.	5	10
Bilimsel yönde yeni bakış açıları geliştirmek, problemler hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla yapılır.	4	8
Problem durumunu ortadan kaldırma amacıyla yapılır.	3	6
Akademik olarak bireyin kendini geliştirmesi amacıyla yapılır.	2	4
Alanda görülen bir açığı kapatmak amacıyla yapılır.	1	2
Toplam	50	100

Tablo 2’de rehber öğretmen adaylarının bilimsel araştırmanın amaçlarına ilişkin görüşleri incelendiğinde, “*Genel, geçer yargılara varmak, evrensel bilgilere ulaşmak ve bilginin doğruluğunu ispatlamak için yapılır. (%28)*” ifadesinin en çok ve “*Alanda görülen bir açığı kapatmak amacıyla yapılır. (%2)*” ifadesinin ise en az belirtilen ifade olduğu görülmektedir. Rehber öğretmen adaylarının bilimsel araştırmanın amacını genel bir şekilde ifade ettikleri görülse de bilimsel araştırmanın amacına ilişkin geçerli bir tanımlama yapamadıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Bilimsel Araştırmaları Kimlerin Yaptığına İlişkin Görüşleri

İfadeler	f	%
Akademisyenler ve konu alanı uzmanları yapar.	66	77.6
Araştırma yöntemini bilen kişiler yapar.	10	11.8
Yüksek Lisans öğrencileri yapar.	5	5.8
Lisans mezunları yapar.	3	3.5
Öğretmenler yapar.	1	1.2
Toplam	85	100

Tablo 3 incelendiğinde, rehber öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğunun (%77,6) bilimsel araştırmaları konu alanı uzmanlarının ve akademisyenlerin yaptıkları şeklinde görüş belirtmeleri göze çarpmaktadır. Bu sonuç Erdem (2007)’in, akademisyenlerin temel ve uygulamalı araştırmalar

yapmak suretiyle bilim alanının gelişimine katkıda bulunmak gibi bir görevleri de olduğuna ilişkin görüşleriyle paralellik göstermektedir. Diğer yandan, sadece bir öğretmen adayının bilimsel araştırmaları öğretmenlerin yaptığına ilişkin görüş belirtmesi dikkat çekicidir. Bu durum, rehber öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun öğretmenlerin araştırma yapma gibi bir rolünün olmadığını düşündüklerini göstermektedir.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarına Göre Bilimsel Araştırma Sürecinin Aşamaları

İfadeler	f	%
Bilmiyorum.	20	40
Problemin tanımı, araştırmanın amacı, araştırma yöntemi, araştırma bulguları, araştırma sonuçları, tartışma ve öneriler, kaynakça	10	20
Problem belirleme, veri toplama, hipotez kurma, hipotez hakkında araştırmada bulunma, deney, sonuç doğru ise hipotez geçerli, sağlanmıyorsa başa dönülür.	8	16
Sorunun belirlenmesi, araştırma verilerinin incelemesi, hipotezlerinin oluşturulması, değerlendirme	7	14
Literatür araştırması, hipotez oluşturma, veriler oluşturma, uygulama, değerlendirme	5	10
Toplam	50	100

Tablo 4’deki bilimsel araştırma sürecinin aşamalarına ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri incelendiğinde, öğretmen adaylarının neredeyse yarısının (20) bu sürece ilişkin “*Bilmiyorum.*” şeklindeki ifadeleri oldukça dikkat çekicidir. Bu sonuç, rehber öğretmen adaylarının bilimsel araştırma sürecine ilişkin derslerde edindikleri bilgileri yapılandıramadıkları ve buna bağlı olarak araştırma sürecinde de etkin olarak katılmadıklarına ilişkin önemli ipuçları vermektedir. Bu sonuç, Tatar (2006)’ın yapmış olduğu araştırma sonucu ile örtüşmektedir. İlgili çalışmada Tatar (2006) bilgilerini kendileri keşfeden ve zihinlerinde kendilerine özgü biçimde yapılandıran öğretmen adaylarının edindikleri bilgilerin anlamlı ve daha kalıcı olduğunu buna karşın diğer öğretmen adaylarının ise edindikleri bilgileri tam ve doğru olarak ifade edemediklerini ifade etmiştir. Buna bağlı olarak öğretmen adaylarının bilimsel araştırma sürecini yeterince yapılandıramadıkları söylenebilir.

Tablo 5. Öğretim Üyelerinin Alanla İlgili Bilimsel Araştırma Süreçlerini Kullanmalarına İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşleri

İfadeler	f	%
Öğretim üyelerinin bilimsel araştırma süreçlerini çok iyi kullanmadıklarını ve rehber olamadıklarını düşünmüyorum.	15	25
Fikrim yok.	11	18.3
Bazı öğretim üyelerinin bilimsel araştırma konusunda yeterli olduklarını düşünmüyorum, yeterli olanlar da başka üniversitelere gidiyorlar.	7	11.7
Bir konunun bilimsel araştırma olup olmadığı üzerinde tartışmalar yaptırıldı.	7	11.7
Bir anket yapıp, değerlendirerek araştırma yapıyorlar.	6	10
Testler yaparak değerlendirirler ve çalışmalarını uygulama alanları bulurlar.	6	10
Çok iyi araştırmalar yaptırılıyor.	5	8.3
Verimsiz geçmektedir.	2	3.3
Öğretim üyeleri konu anlatırken yapılan araştırma sonuçlarına değinmektedir.	1	1.7
Toplam	60	100

Tablo 5 incelendiğinde, rehber öğretmen adaylarının bir bölümü (%25) öğretim üyelerinin alanla ilgili bilimsel araştırma süreçlerini derslerinde çok iyi kullanmadıklarını ve rehber olamadıklarını düşündükleri görülmektedir. Alan yazında bu sonuçla örtüşen çalışmalara da rastlanmaktadır. İlköğretim müfettişlerinin araştırma yeterlikleri ve araştırma eğitimlerinin konu edildiği çalışmalarında Köklü, Büyüköztürk ve Çokluk (1999) ilköğretim müfettişlerinin sahip oldukları araştırma yeterliklerini öğretmenlere aktarmada iyi birer rehber olamadıklarını ifade etmişlerdir.

Diğer taraftan aynı tablodan rehber öğretmen adaylarının bir bölümünün (%11.7) de bilimsel araştırmalar konusunda yetersiz öğrenmelerine gerekçe olarak bilimsel araştırma süreçlerini etkili kullanan öğretim üyelerinin başka üniversitelere gitmelerini gösterdiği anlaşılmaktadır.

Tablo 6. Öğretim Üyelerinin Derslerde Bilimsel Araştırma Uygulamalarına Başvurma Sıklığına İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşleri

İfadeler	f	%
Çok sık yapılmadığını düşünüyorum. (2-3 defa)	31	50
Teori açısından birçok yaklaşım gördük, hepsini tam olarak öğrendik diyemem ama uygulamaya dayalı olan araştırmaların daha öğretici ve kalıcı olduğunu söyleyebilirim.	18	29
Gerektiği kadar yapıldığını düşünüyorum.	6	9.7
Hemen hemen hiç yapılmadı.	4	6.5
Bilimsel araştırmaya yönelik derslerde uygulama yapılmıştı. (4-5 defa)	2	3.2
Bazen ödevlerle yaptırılmaya çalışılır.	1	1.6
Toplam	62	100

Tablo 6'da öğretmen adaylarının öğretim üyelerinin derslerde bilimsel araştırma uygulamalarına başvurma sıklığına ilişkin görüşleri incelendiğinde,

öğretmen adaylarının yarısının (%50) öğretim üyelerinin derslerinde bilimsel araştırma süreçlerinden çok sık yararlanmadıklarını düşündüğü görülmektedir. Bu bulgu oldukça dikkate değerdir. Rehber öğretmen adayları dersler kapsamında bilimsel araştırma sürecine ilişkin geniş kuramsal bilgiler edindiklerini ancak araştırma uygulamaları ile nadiren karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuç, Çepni ve Küçük (2002)'ün Fen Bilgisi öğretmenlerinin eğitim araştırmaları hakkındaki görüşlerine ilişkin olarak yapmış oldukları çalışmada bazı öğretmenlerin, alanlarıyla ilgili yapılan araştırmaların genellikle kuramsal nitelikli olduğunu yönündeki ifadeleri ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca rehber öğretmen adayları bilimsel araştırmaya ilişkin edindikleri teorik bilgilerin yanında uygulamalarla desteklenmesinin daha işlevsel olacağı şeklinde görüşlere de sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 7. Araştırma Konusundaki Bilgi ve Deneyimin İş Hayatına Etkisine İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşleri

İfadeler	f	%
Olumlu etkileyeceğini düşünüyorum. Bilgi ve tecrübelerimize katkı sağlayacak ve bizleri aydınlatacaktır.	33	55
Olumlu etkilemez. Çünkü teori ile uygulama çok farklıdır.	11	18.3
Fikrim yok	4	6.7
Yüksek lisans yaparsam etkili olacağını düşünüyorum.	4	6.7
Bölümüm açısından olumlu buluyorum.	3	5
Pek bir şey öğrenemedim; ama raporlaştırmada yardımcı olabilir.	2	3.4
Hem kendimi geliştireceğimi hem de alanımda bilgiye ulaşma yollarımı daha etkili kullanacağımı düşünüyorum	2	3.4
Öğrenemediğim için çok iyi etkilemeyecektir.	1	1.7
Toplam	60	100

Öğretmen adaylarının araştırma konusundaki bilgi ve deneyimin iş hayatına etkisine ilişkin görüşleri tablo 7'de incelendiğinde, öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğunun (%55) araştırma konusundaki bilgi ve deneyimin iş hayatını olumlu yönde etkileyeceğini düşündükleri görülmektedir. Bu sonuç, Büyüköztürk (1999)'ün bulgularıyla da paralellik göstermektedir. İlköğretim okulu öğretmenlerinin araştırma yeterliklerine yönelik bu çalışmada öğretmenlerin araştırma yeterliklerine sahip olmayı önemli buldukları tespit edilmiştir. Araştırmacı öğretmenlerin araştırma yeterliklerine yeterince sahip olmadıklarına ilişkin görüşlerini de ilgili yeterliklerin öğretmen adaylarına hizmet öncesi eğitim sürecinde yeterince kazandırılmamasıyla açıklamaktadır.

Diğer taraftan öğretmen adaylarının % 18'i (11), araştırma konusundaki bilgi ve deneyimin iş hayatına herhangi bir etkisi olmayacağını düşünmektedirler. Öğretmen adayları bu duruma gerekçe olarak da okulda aldıkları kuramsal bilgileri nasıl uygun mesleki yaşamdaki uygulamaların birbirini destekler nitelikte olmamasıyla açıklamışlardır.

Tablo 8. Öğretmen Adaylarının Bilgiye Ulaşma Yolları

İfadeler	f	%
Kitaplardan yararlanıyorum	28	35.7
İnternet sitelerinden yararlanıyorum.	16	20.5
Sistematik bir yaklaşımım yok.	13	16.7
Derse gelen öğretim üyelerinin ders anlatımlarından faydalanıyorum.	8	10.3
Makaleleri incelerim.	6	7.7
Tezlerden yararlanırım.	4	5.1
Seminer çalışmalarından bilgi edinirim.	2	2.6
Arkadaşlarımla tartışarak öğrenirim.	1	1.3
Toplam	78	100

Tablo 8’de öğretmen adaylarının bilgiye ulaşma yollarına ilişkin görüşleri yer almaktadır. Görüşlerin incelenmesinden öğretmen adaylarının bilgiyle ulaşmakta en çok (%35.7) kitaplardan yararlandıkları görülmektedir. Bilgiye ulaşmak için belirli bir yaklaşımı olduğunu ifade eden diğer öğretmen adayları ise (%46.2) bilgiye genellikle kaynak kitaplardan, internetten, öğretim üyelerinden, makalelerden, tezlerden ve seminerlerden ulaştıklarını belirttikleri görülmektedir. Bu sonuç, Özer ve Özkan (2011)’ın yapmış olduğu araştırma sonucu ile örtüşmektedir. İlgili araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının araştırma konusu ile ilgili olarak daha çok internet ve kitaplardan yararlandığı belirlenmiştir.

Tablo 9. Öğretmen Adaylarının Alanla İlgili Bir Bilgi veya Uygulamada Çelişkiye Düştüğünde Çözüm İle İlgili Olarak İzleyeceği Yollara İlişkin Görüşleri

İfadeler	f	%
Mümkünse hocalarıma danışırım.	21	35
Kaynak kitaplardan yararlanırım.	10	16.7
Daha önce yapılan çalışmalardan faydalanırım.	8	13.3
Cevap yok.	5	8.3
İnternette araştırırım.	4	6.7
Arkadaşlarıma danışırım.	3	5
Bugüne kadar çelişkiye düşmedim.	3	5
Deneme yanılma yoluyla çözüm yolu bulmaya çalışırım.	3	5
Makalelerden faydalanırım.	2	3.3
Uygulamalar daha sağlıklı yapıldığı takdirde çelişki durumu ortadan kalkar.	1	1.7
Toplam	60	100

Öğretmen adaylarının alanla ilgili bir bilgi veya uygulamada çelişkiye düştüğünde çözüm ile ilgili izleyeceği yollara ilişkin görüşleri tablo 9’da incelendiğinde, öğretmen adaylarının %35’inin öğretim üyelerine danıştığı görülmektedir

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmadan elde edilen bulguları rehber öğretmen adaylarının “*araştırmacı öğretmen*” rolüne yeterli düzeyde sahip olmadıklarını göstermektedir. Ayrıca bilimsel araştırma sürecine ilişkin kavramların öğretmen adayları tarafından tam ve doğru olarak algılanamadığı da belirlenmiştir.

Diğer yandan öğretmen adayları, öğretmenlerin araştırma yapmalarının gerekli olmadığını düşünmelerine karşın, bilimsel araştırmaların meslek hayatlarında olumlu yönde katkı sağlayacağını da belirtmişlerdir. Bu sonuç, Büyüköztürk (1999: 265)’ün, ilköğretim okulu öğretmenlerinin araştırma yeterliklerine yönelik olarak yaptığı çalışmada, öğretmenlerin araştırma yeterliklerine sahip olmayı önemli buldukları sonucuyla da örtüşmektedir.

Bilimsel araştırma süreci içerisinde yer alan geleceğin öğretmenlerinin, yüzleştikleri problem durumlarını sistematik olarak inceleyip sonuçları yorumlayarak çözüm önerileri geliştirebilecek ve olaylara daha geniş bir perspektiften bakabilecek yeterliklere sahip olacakları söylenebilir. Atay (2003: 52), bir araştırma sürecinde yer alan öğretmenlerin ya da öğretmen adaylarının, araştırma öncesine göre kendilerini mesleki açıdan daha bilgili buldukları, kendilerini sorun çözen, etkili öğretmen olarak tanımladıkları ve mesleklerine olan tutumlarında da olumlu olduğu gözlemlenmiştir. Benzer şekilde Saracaloğlu (2008: 201)’da araştırma yeterliğini araştırma kaygısı dışında araştırmaya ilişkin tutum ve araştırma deneyiminin etkilediğini vurgulamaktadır. Ayrıca yapılan araştırmalar, öğrencilere araştırma becerisi kazandırmada, onu araştırma sürecine çekmenin, bizzat araştırma etkinliklerine katılmasına fırsat ve olanak vermenin, öğrenmeyi kalıcı hale getirmede temel bir faktör olduğunu göstermektedir (Picciotto, 1997; akt. Büyüköztürk, 1999: 265). Bu sonuçlardan hareketle rehber öğretmen adaylarının, hizmet öncesi eğitimde daha fazla araştırma süreci içerisinde yer almaları gerektiği söylenebilir.

Araştırma kapsamında rehber öğretmen adayları öğretim üyelerinin araştırmaya yönelik derslerde yeterince uygulama yapmadıklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla araştırma uygulaması yapamayan öğretmen adaylarının araştırma yeterliklerine de yeterince sahip olamayacakları açıktır. Bu durum Karasar (2009: 51) tarafından “Türk eğitim sisteminde araştırma eğitimi ne içerik ne de yöntem ve düzey yönünden yeterli görülmemektedir” biçiminde ifade edilmektedir. Diğer taraftan Erdem (2007: 80) ise öğretim üyelerinin, alan bilgi ve becerisinin yanı sıra araştırma yeterlikleri ve bilimsel tutum ve davranışları kazandırması gerektiğini belirtmiştir.

Araştırma sonucunda bulgularından rehber öğretmen adaylarının, lisans eğitimleri süresince almış oldukları araştırma eğitimine ilişkin dersleri etkili bulmadıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca öğretmen adayları bu derslerin alanında uzman öğretim üyeleri tarafından da yürütmediğini belirtmişlerdir. Bu nedenlerle öğretmen adayları araştırma eğitimi konusunda kendilerini yeterli bulamadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum eğitim fakültelerinde araştırma sürecine ilişkin derslerin planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi süreçlerinin gözden geçirilmesi gerektiğini düşündürmektedir.

Rehber öğretmenlerin araştırmacı kimliğinin, bilimsel araştırma ve gelişmelere yönelik yayınları takip etmelerinin yanı sıra, bilimsel araştırma yöntem, teknik ve süreçlerine dair bilgi ve becerileriyle de yakından ilişkili olduğu söylenebilir. Rehber öğretmen adaylarının alanları ile ilgili bilimsel araştırmaları yakından takip etmeleri teşvik edilerek, gelişmelerden haberdar olması sağlanabilir. Öğretmen adaylarının araştırma eğitimi sürecinde kazanacakları yansıtıcı, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini kullanarak öğrencilerine bilimsel ve eleştirel bir bakış açısı kazandırarak onlara yüzleştirecekleri problem durumlarını etkili bir şekilde çözme becerisi kazandırabilecekleri söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Atay, D. Y. (2003), *Öğretmen Eğitiminin Değişen Yüzü*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Azar, A. (2008), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Bilim ve Araştırma* (Edit. O. Kılıç ve M. Cinoğlu), 11-48, Lisans Yayıncılık, İstanbul.
- Balcı, A. (2009), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler* (7.Baskı), Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. (1999), "İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Araştırma Yeterlikleri", *Eğitim Yönetimi Dergisi*, C.18: 257-69.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2000), *Research Methods in Education*. (5th edition), Routledge, London.
- Çepni, S. ve Akdeniz, A. R. (1996), "Fizik Öğretmenlerinin Yetiştirilmesine Yeni Bir Yaklaşım" *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, No.12: 221-226.
- Çepni, S., Küçük, M. ve Gökdere, M. (2002). "Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Programlarındaki Araştırmalara Yönelik Derslerin İncelenmesi", *V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresinde Sunulan Sözlü Bildiri*, 16-18 Eylül 2002, ODTÜ Kültür ve Kongre Merkezi, Ankara.
- Çepni, S. ve Küçük, M. (2002). "Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Eğitim Araştırmaları Hakkındaki Düşünceleri", *V. Ulusal Fen Bilimleri ve*

- Matematik Eğitimi Kongresinde Sunulan Sözlü Bildiri*, 16-18 Eylül 2002, ODTÜ Kültür ve Kongre Merkezi, Ankara.
- Ekiz, D. (2009), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri (Genişletilmiş 2.Baskı)*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Erdem, A. R. (2007), “Öğretim Üyesinin Bilim İnsanı Yetiştirme Sorumluluğu ve Bu Sorumluluğun Gerektirdiği Mesleki Etik”, *Akademik Dizayn*, C:1, No:2: 77-81.
- Gitlin, A., Barlow, L., Burbank, M. D., Kauchak, D. & Stevens, T. (1999). “Pre-Service Teachers’ Thinking On Research: Implications For Inquiry Oriented Teacher Education”, *Teaching and Teacher Education*, No.15:753-769.
- Hamacheck, D.E. (1975), *Behavior Dynamics In Teaching, Learning And Growth*, Allyn and Bacon Inc., Boston.
- Kaptan, S. (1998), *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri (BAT)*, Tekışık Web Ofset Tesisleri, Ankara.
- Karasar, N. (2009), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Köklü, N., Büyükoztürk, Ş. ve Çokluk, Ö. (1999), “İlköğretim Müfettişlerinin Araştırma Yeterlikleri ve Araştırma Eğitimine İlişkin Görüşleri”, *Eğitim Yönetimi Dergisi*, No.1: 325-39.
- Küçükkoğlu, A. ve Kaya, H.İ. (2007), *Öğretim İlke ve Yöntemleri, Öğretim Hizmetinin Niteliğini Artırmada Öğretmen Yeterlikleri* (Edit. A. S. Saracaloğlu ve H. H. Bahar), 209-272, Lisans Yayıncılık, İstanbul.
- Özdamar, K. (2003), *Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Kaan Kitabevi, Eskişehir.
- Özer, D. Z. ve Özkan M. (2011), “Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının Fen Bilgisi Öğretmenliği Bölümü Öğretmen Adaylarının Biyoloji Konularındaki Akademik Başarılarına Etkisi”, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* C:24, No:1: 181-207.
- Özsevgeç, T. (2008), *Eğitim Bilimine Giriş, Eğitimin Bilimsel Temelleri ve Eğitim Araştırmaları* (Edit. F. Ereş), 223-249, Maya Akademi, Ankara.
- Saracaloğlu, A. S. (2008), “Lisansüstü Öğrencilerin Akademik Güdülenme Düzeyleri, Araştırma Kaygıları Ve Tutumları İle Araştırma Yeterlikleri Arasındaki İlişki”, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, C.V, No.II:179-208.
- Saracaloğlu, A. S., Varol, S. R. ve Ercan, İ. E. (2005), “Lisansüstü Eğitim Öğrencilerinin Araştırma Kaygıları, Araştırma ve İstatistiğe Yönelik

- Tutumları ile Araştırma Yeterlikleri Arasındaki İlişki” *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı. No.17:187-199.
- Shavelson, R.J. and Towne, L. (2002), *Scientific Research In Education*, National Academy Pres., Washington.
- Smith, J.M. & Lusteran, D.D. (1979), *The Teacher As Learning Facilitator: Psychology And The Edicational Process*, Wardsworth Publishing Company, Belmont.
- Tatar, N. (2006). *İlköğretim Fen Eğitiminde Araştırmaya Dayalı Öğrenme Yaklaşımının Bilimsel Süreç Becerilerine, Akademik Başarıya ve Tutuma Etkisi*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Taşdemir, M. ve Taşdemir, A. (2011), “Öğretmen Adaylarının Bilimsel Araştırmaları İnceleme Yeterlikleri”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, No.26, 343-353.
- Uzbay, T. (2006), “Bilimsel Araştırma Etiği”, Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık 4.Ulusal Sempozyumu (17 Kasım),
<http://uvt.ulakbim.gov.tr/tip/sempozyum4/page19-26.pdf>
Erişim 02.01.2012
- Ünal, S. ve Ada, S. (2007), *Eğitim Bilimine Giriş*, Nobel Yayınları, Ankara.